

การพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์”

Development of the Identity of Graduated Nurses

“The Humanized Health Care”

นิจวรรณ วีรวัฒน์นอม (Nitjawan Weerawatthanodom)^{1*}บังอร ศิริสกุลไพศาล (Bangorn Sirisakulpaisal)² พรฤดี นิธิรัตน์ (Pornruedee Nitirat)³ทิพวรรณ ตั้งวงศ์กิจ (Tipawan Tangwongkit)⁴ สุวัฒนา เกติมวง (Suwattana Kerdmuang)⁵^{1,2}วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี ³จังหวัดนครราชสีมา ⁴จังหวัดชัยนาท⁵วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี

อีเมลผู้แต่งหลัก : Email nitjawan1@gmail.com เบอร์โทร : 089-708-9053

วันที่รับบทความ 24 พฤษภาคม 2562

วันที่แก้ไขบทความ 2 กันยายน 2562

วันที่ตอบรับบทความ 6 กันยายน 2562

บทคัดย่อ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับสำคัญเป็นการเตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต การจัดการศึกษาในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข เป็นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตพยาบาลออกไปรับใช้สังคมและประเทศชาติ ได้กำหนดอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาลคือ “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” การผลิตบัณฑิตให้มีอัตลักษณ์จะเกิดขึ้นระหว่างการศึกษาพยาบาลด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี มีแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ดังนี้ 1) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ที่สำคัญของหลักสูตรคือ การปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ใช้บริการทุกช่วงวัย ทุกภาวะสุขภาพ ทุกระดับของสถานบริการ สุขภาพแบบองค์รวมบนพื้นฐานของ ความเอื้ออาทรด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาตามหลักสูตร พัฒนาตามฐานชั้นปีโดยยึดหลัก “รู้จัก เข้าใจ นำไปใช้ เผยแพร่” ในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ 2) กิจกรรมพัฒนานักศึกษา พัฒนานักศึกษาตามฐานชั้นปีโดยยึดหลัก “รู้จัก เข้าใจ นำไปใช้ เผยแพร่” ในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ผ่านโครงการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและเป็นบัณฑิตพยาบาลบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ด้วยกิจกรรมออกค่ายอาสา กิจกรรมจิตปัญญา และกิจกรรมตลาดนัดความดี

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; บัณฑิตพยาบาล; การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

Abstract

Higher education is important since it is a key stage that prepares students before entering into the career. The graduates must be equipped with the desired characteristics set by the employer. The nursing education program of Nursing Colleges under the supervision of Praboromarajchanok Institute for Health Workforce Development, Ministry of Public Health, provide higher education program with an aim to produce and develop health personnel in response to demands of the society and the nation. The identity of the nursing graduates is “The Humanized Health Care”. The production of graduated nurse identity will take place during nursing studies with teaching and learning processes, both theoretical, practical, and extra-curricular activities. Borommarajonani College of Nursing Nonthaburi has the guidelines for developing the nursing graduates’ identities of “The Humanized Health Care” as follows; 1) The key objectives of the curriculum include provision of the holistic humanized health care services to the patients at all ages with any health condition at the service settings while the theoretical lessons and the practicum follow the strategic plan based on the concept of “acknowledge, understand, implement, share” which is aligned to the curricular structure of each key stage; 2) the students’ activities based on the concept of “acknowledge, understand, implement, share” aim to develop the student’s “Humanized Health Care” identity through projects and activities which is also conformed to the National Qualifications Framework including volunteer camp activities, mental and intellectual activities, and the good flea market activity in order that they become the nursing graduates who provide “The Humanized Health Care” services.

Keywords : Identity; Graduated Nurses; Humanized Health Care

บทนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาระดับสำคัญ เนื่องจากการศึกษาที่เตรียมบุคคลเข้าสู่อาชีพ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจัดการศึกษาในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงมีเป้าหมายเพื่อผลิตบัณฑิตพยาบาลออกไปรับใช้สังคม

และประเทศชาติ มีอัตลักษณ์ที่สะท้อนผลการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ดังนั้นสถาบันพระบรมราชชนก เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของวิทยาลัยพยาบาล จำนวน 30 แห่งทั่วประเทศไทย ได้กำหนดอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาลคือ “การบริการด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์” (สถาบันพระบรมราชชนก, 2554: 3-4) เนื่องจากวิชาชีพพยาบาลเป็นอาชีพที่มีเกียรติในสังคม เป็นการกระทำต่อชีวิตมนุษย์บนพื้นฐานปรัชญาการบริการ สุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

ซึ่งการผลิตบัณฑิตให้มีอัตลักษณ์และจิตวิญญาณการให้บริการสุขภาพในชุมชนอย่างมืออาชีพที่เคารพในความเป็นมนุษย์ จะเกิดขึ้นระหว่างการศึกษาพยาบาล ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (Ghadrian, Salsali & Cheraghi, 2014 : 1-10) ซึ่งนอกจากจะเน้นตามวิชาชีพแล้ว จะต้องจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพจริง มีการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีต่างๆเข้ามาในการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้และทักษะทางวิชาชีพและความเข้าใจชีวิตจริง เพื่อเป็นรากฐานให้การบริการสุขภาพที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ตลอดจนสามารถประยุกต์ความรู้ และถ่ายทอดเพื่อพัฒนาศักยภาพการดูแลตนเองของประชาชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์”

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์บัณฑิต

คำว่า “อัตลักษณ์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Identity เป็นคำที่ใช้ ในทางสังคมศาสตร์ หลายสาขา เช่น จิตวิทยา จิตวิทยาวิเคราะห์ จิตวิทยาสังคม สังคมศาสตร์ มานุษยวิทยา ซึ่งในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ได้ให้ความหมายของอัตลักษณ์ไว้ว่า ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้

อรันันท์ หาญยุทธ และรัชยา รัตนธาวาร (2556) ได้ให้คำจำกัดความว่า อัตลักษณ์ เป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อตนเองว่า ฉันคือใคร ซึ่งจะเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและการที่คนอื่นมองเรา

สุพักตร์ พิบูลย์ (2551) ได้ให้คำจำกัดความว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่เป็นตัวตนของสถานศึกษา หรือกลุ่มสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการจัดตั้งสถานศึกษา หรือลักษณะโดดเด่นของสถานศึกษา โดยควรเน้นที่การกำหนดภาพความสำเร็จในตัวผู้เรียน (อาจเป็นคุณลักษณะ หรือสมรรถนะ) ในการกำหนดอัตลักษณ์ สถานศึกษาควรทำการวิเคราะห์ความเป็นมา

ของสถานศึกษา เจตนารมณ์ในการจัดตั้ง หรือบริบทของสถานศึกษา แล้วกำหนดอัตลักษณ์ หรือคุณสมบัติเฉพาะที่ผู้สำเร็จการศึกษา จะต้องมาก่อนสำเร็จการศึกษา ทั้งนี้ควรมีการพิจารณาพิจารณา ให้เห็นพ้องร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งจะต้องมีกิจกรรมการส่งเสริม หรือพัฒนาที่เป็นรูปธรรม และมีการประเมินหรือตรวจสอบอย่างเป็นระบบว่า ผู้เรียนหรือผู้สำเร็จการศึกษา ได้มีคุณสมบัติหรือผ่านเกณฑ์แล้วหรือไม่ สิ่งที่ถูกเรียกว่าอัตลักษณ์นั้น เป็นเพียงคำที่ต้องการสื่อถึง คำพูดบางประการ เพื่อแสดงความเป็นตัวตนของบุคคล ซึ่งความเป็นตัวตนนั้นเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่แสดงการกระทำออกมา

McCall (1987, 134 อ้างถึงใน ฤดี นิยมรัตน์, 2554: 4) ได้ให้คำจำกัดความว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะ อย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคล หรือชนชาติใดชนชาติหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลนั้นรู้ตัวว่าเขาเป็นบุคคล เป็นตัวเขาเองแตกต่างจากคนอื่น และทำให้คนอื่นรู้จักว่าเป็นใคร อัตลักษณ์ของตนเอง จึงมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องรักษาบุคคลแต่ละคนให้มีความเป็นตัวตนของตนเองโดยแท้จริง

ราชบัณฑิตยสถาน (2555: 270) ได้ให้คำจำกัดความว่า อัตลักษณ์ หมายถึง ผลที่เกิดแก่ผู้เรียน นิสิต นักศึกษา ตามปรัชญาวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ตามความตั้งใจของสถานศึกษา

สรุป อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งในตัวบุคคลหรือกลุ่มคนนั้น รู้ตัวว่าเขาเป็นบุคคล เป็นตัวของเขาเอง มีความเป็นตัวตนที่ทำให้คนอื่นรู้จักว่าเป็นใคร ด้วยเอกลักษณ์ของตนเองหรือลักษณะเฉพาะตัวที่มีความโดดเด่น แตกต่างจากคนอื่นหรือกลุ่มคนอื่น และเป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นตัวตน และเป็นผลที่เกิดแก่ผู้เรียน นิสิต นักศึกษา ตามปรัชญาวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ตามความตั้งใจของสถานศึกษา

อัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์”

การจัดการศึกษาพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง ซึ่งมีวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดกระจายอยู่ในภาคต่างๆ ของประเทศ ทำหน้าที่ผลิตพยาบาลวิชาชีพ เพื่อตอบสนองความต้องการ กำลังคนด้านการพัฒนาของกระทรวงสาธารณสุขเป็นหลัก พยาบาลวิชาชีพที่ผลิตจากกระทรวงสาธารณสุข จะมีบทบาทในการบริการสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนโดยทำหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาล พันฟู สุขภาพในชุมชนและใน สถานพยาบาลทุกระดับ สถาบันพระบรมราชชนก ได้กำหนดผลผลิตของแผนยุทธศาสตร์ด้านองค์ความรู้และนวัตกรรมทางสุขภาพเพื่อพัฒนาการบริการสาธารณสุขแก่ชุมชนและประเทศใน กลยุทธ์มิติลูกค้ำไว้ว่าจะสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์ และจิตวิญญาณในการให้บริการสุขภาพในชุมชนอย่างมีอาชีพที่เคารพในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม และได้กำหนดแนวปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของผู้เรียนและสถาบันไว้ดังนี้

- 1) กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ที่เป็นอัตลักษณ์ของสถาบันที่ชัดเจน

และให้ทุกวิทยาลัยนำไปปฏิบัติและประเมินผลผู้เรียนพร้อมกำหนดสมรรถนะของสถาบัน

2) ปรับระบบการเรียนการสอน หลักสูตร แผนการสอน การประเมินผลที่เน้นการสร้างผู้เรียนให้มีอัตลักษณ์ และจิตวิญญาณในการให้บริการสุขภาพในชุมชนอย่างมืออาชีพที่เคารพในความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม โดยเน้นการบริการชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้นสถาบันพระบรมราชชนกได้กำหนดอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาลของสถาบันพระบรมราชชนก คือ “บริการสุขภาพด้วยหัวใจ ความเป็นมนุษย์” หมายถึงการให้บริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจใน ปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง ให้บริการตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการที่เป็นจริง โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการเป็นหลัก ซึ่งสถาบันพระบรมราชชนก ได้กำหนดสมรรถนะบัณฑิตที่ตอบสนองอัตลักษณ์ไว้ 3 ประการ ดังนี้ (สถาบันพระบรมราชชนก, 2554: 3-4)

1. จิตบริการ (Service Mind) การให้บริการที่เป็นมิตร มีความรักความเมตตา ใส่ใจในความทุกข์ที่เป็นปัญหาของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจะให้บริการโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน วางใจเป็นกลางในการให้บริการ โดยคำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลบนพื้นฐานของความเข้าใจคนอื่นตามความเป็นจริง โดยมีคุณลักษณะดังนี้

1) ให้บริการด้วยความเต็มใจโดยเข้าใจผู้อื่นตามเงื่อนไขที่เฉพาะของบุคคลนั้นๆ ยอมรับในความคิด พฤติกรรม และความเป็นตัวตนของผู้รับบริการ ไม่เอาความคิดของตนเองไปตัดสิน

2) ให้บริการหรือกระทำกิจกรรมต่างๆ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

3) ให้บริการตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ ที่สอดคล้องกับบริบทและสภาพจริงของผู้รับบริการ ด้วยความใส่ใจในปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การคิดที่อยู่บนฐานของการมีข้อมูลที่หลากหลาย ตามสภาพความเป็นจริงเพื่อเป็นการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ อย่างมีวิจารณญาณโดยเชื่อมโยงความรู้เข้าสู่การแก้ปัญหาของผู้รับบริการที่สอดคล้องกับบริบทสภาพการดำรงชีวิต โดยมีคุณลักษณะดังนี้

1) มองความจริงตามความเป็นจริงของโลก ของชีวิต เพื่อประเมินสภาพการณ์ตามความจริงอย่างเป็นระบบ

2) รวบรวมข้อมูลที่เป็นจริงอย่างเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่อง

3) วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการบนฐานข้อมูลจริงของผู้รับบริการ/ประชาชน

4) เชื่อมโยงความรู้วิชาการเข้าสู่การแก้ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้รับบริการ โดยสอดคล้องกับบริบท

5) สามารถวางแผนให้บริการสุขภาพได้อย่างสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริง

6) พัฒนาตนเองโดยไม่ยึดติดกับกรอบแนวคิด หรือความรู้วิชาการหรือประสบการณ์ของตนเองเพียงอย่างเดียว

3. การมีส่วนร่วมของผู้รับบริการ (Participation) เป็นการให้บริการสุขภาพที่คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ซึ่งเกิดจากความเข้าใจ สภาพการดำรงชีวิต บริบท เจื่อนไข ศักยภาพ ความสามารถ ที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของผู้รับบริการ ทั้งนี้ผู้ให้บริการสามารถถ่วงถ่วงคัดเลือกรู้ที่ที่เหมาะสมและเสนอเป็นทางเลือก เพื่อให้ผู้รับบริการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง โดยให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมรับรู้ ตัดสินใจและแก้ปัญหาสุขภาพของตนเองและครอบครัว ตลอดจนสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพได้ โดยมีคุณลักษณะดังนี้

1) ผู้ให้บริการต้องให้บริการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการ

2) ให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ร่วมรับรู้ ร่วมคิด และร่วมตัดสินใจในการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว

3) ผู้ให้บริการทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน กระตุ้น เสนอทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาแก่ผู้รับบริการ แต่ไม่ใช่เป็นผู้กำหนดวิธีการแก้ปัญหาของประชาชน

4) กระตุ้น ส่งเสริมให้ผู้รับบริการมีการพัฒนาศักยภาพ สามารถแก้ปัญหาสุขภาพของตนเองและครอบครัวเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองด้านสุขภาพได้

แนวคิดการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จังหวัดนนทบุรี

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มีหน้าที่ผลิตบัณฑิตตามนโยบายของสถาบันพระบรมราชชนก จึงได้กำหนดอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จังหวัดนนทบุรี คือ “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” เช่นเดียวกับสถาบันพระบรมราชชนก ซึ่งมีความหมายของการให้บริการตามปัญหาและความต้องการของผู้รับบริการที่เป็นจริง โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการเป็นหลัก ได้กำหนดสมรรถนะของบัณฑิต เรียกว่า “SAP” ประกอบด้วย

Service mind คือ การมีจิตบริการที่เป็นมิตร มีความรัก ความเมตตา ใส่ใจในปัญหาและความทุกข์ของผู้รับบริการและผู้เกี่ยวข้อง โดยไม่ตัดสินพฤติกรรมคนอื่นด้วยความคิดของตนเอง เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ให้บริการตรงตามปัญหา และความต้องการของผู้รับบริการ

Analytical thinking คือ การคิดบนฐานข้อมูลจริง วิเคราะห์และวางแผนแก้ปัญหาได้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสภาพความเป็นจริงอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ

ที่แท้จริงของผู้รับบริการ วางแผนแก้ปัญหาได้อย่างสอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงโดยประยุกต์ความรู้ทางวิชาการ

Participation/ Patient right คือ วิธีการทำงานเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม ให้ผู้รับบริการรับรู้ตัดสินใจด้วยตนเองได้

การพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิต ให้มีอัตลักษณ์และจิตวิญญาณการให้บริการสุขภาพในชุมชนอย่างมืออาชีพที่เคารพในความเป็นมนุษย์ จะเกิดขึ้นเมื่อระหว่างการศึกษาพยาบาล ด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร (Ghadrian, Salsali & Cheraghi, 2014: 1-10) ดังนั้นสถาบันพระบรมราชชนก จึงได้จัดทำคู่มือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์บัณฑิตสถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2554 (สถาบันพระบรมราชชนก, 2554) เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์บัณฑิตสถาบันพระบรมราชชนก เนื้อหาประกอบด้วย แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักศึกษามีคุณลักษณะการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับกิตติพร เนาว่าสุวรรณ และวิทวัส ดิษยศรีน สัตยารักษ์ (2559 : 77-89) กล่าวว่า การพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข เริ่มตั้งแต่กำหนดนโยบาย วางแผนกลยุทธ์สู่การบริหารงานตามพันธกิจ การบริหารวิชาการ การพัฒนานักศึกษานักศึกษา การบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยี การจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลต่อบัณฑิตพยาบาลมีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และพนมพร จันทรปัญญา (2558) ได้กล่าวถึงการสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร และด้านผู้บริหาร ปานทิพย์ บุราณนันท (2557) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ภายใต้หลักฐานเชิงประจักษ์ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสระบุรี พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ Lairio, Puukari และ Kouvo (2013: 118-119) กล่าวว่า อัตลักษณ์ทางวิชาชีพของผู้เรียนเป็นผลจากการฝึกปฏิบัติในสาขาวิชาเฉพาะและจิรวัดน์ วีรังกร (2562) กล่าวว่ากลไกการพัฒนานักศึกษาสู่บัณฑิตที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย หลักสูตรและการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษา และสภาพแวดล้อม สุภาภรณ์ อุตม์ลักษณ์ และคณะ (2558) พบว่าการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมอัตลักษณ์การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์สามารถส่งเสริมได้ด้วยการพัฒนาอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกันตามสมรรถนะที่กำหนด มีการให้ความรู้การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์โดยสอดแทรกไว้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตลอดจน

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง จากแนวคิดดังกล่าว วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี จึงมีแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ตามคุ่มือสถาบันพระบรมราชชนก และปรับให้เข้ากับบริบทของวิทยาลัย ดังนี้

1. หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

1.1 หลักสูตรที่ใช้คือหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต เป็นหลักสูตรของสถาบันพระบรมราชชนก มีปรัชญาและความเชื่อว่าการพยาบาลเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลกับผู้ใช้บริการ บนพื้นฐานการดูแลแบบเอื้ออาทร ประกอบด้วยความเอื้ออาทรเชิงวิทยาศาสตร์ และความเอื้ออาทรเชิงความเป็นมนุษย์ รวมทั้งศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงในการดูแลสุขภาพทุกภาวะสุขภาพของ ความเอื้ออาทรเชิงบุคคล ครอบครัว ชุมชน ซึ่งมีศักยภาพในการดูแลตนเองภายใต้บริบทและ วัฒนธรรมที่หลากหลาย วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้แล้ว บัณฑิตมีคุณธรรม ความรู้ ความสามารถตามสมรรถนะพยาบาลของสภาการพยาบาล และตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และวัตถุประสงค์ที่สำคัญของหลักสูตรนี้คือ การปฏิบัติการ พยาบาลแก่ผู้ใช้บริการทุกช่วงวัย ทุกภาวะสุขภาพ ทุกระดับของสถานบริการสุขภาพแบบองค์รวม บนพื้นฐานของ ความเอื้ออาทรด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยใช้ ศาสตร์และศิลป์ทางการพยาบาล และหลักฐานเชิงประจักษ์ภายใต้กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ พร้อมกำหนดตัวชี้วัดหลักสูตร คือ ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อพฤติกรรมการบริการสุขภาพ ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของนักศึกษาปสศท้าย/บัณฑิต เพื่อเป็นแนวทางและเกณฑ์ในการพัฒนา บัณฑิตของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี ให้บัณฑิตพยาบาลมีอัตลักษณ์ “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ตามที่กำหนด (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัด นนทบุรี, 2555 และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี, 2561)

1.2 การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการจัดทำแผนกลยุทธ์ ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาตามหลักสูตร พัฒนาตามฐานชั้นปีโดยยึดหลัก “รู้จัก เข้าใจ นำไปใช้ เผยแพร่” ในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยกำหนดรายวิชาในแต่ละชั้นปี และแต่ละรายวิชากำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ จัดรูปแบบการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผลเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ของแต่ละ ชั้นปี ซึ่งการจัดการเรียนการสอนมีแนวคิดในการสร้างบัณฑิตที่นอกจากมีความรู้และสมรรถนะ ทางวิชาชีพแล้ว ต้องเข้าใจผู้อื่นและรู้จักความเป็นจริงในสังคม วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ได้ สามารถนำความรู้และทักษะของตนไปให้บริการสุขภาพและสนับสนุนให้ประชาชนมีพฤติกรรม การดูแลสุขภาพของตนเอง กระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอนที่เน้น การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง มีการบูรณาการการเรียนการสอนกับพันธกิจอื่น เพื่อปรับทัศนคติ

ต่อการเรียนรู้ความจริง ฝึกการให้บริการที่เป็นมิตร มีความรักความเมตตา การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการให้บริการสุขภาพที่คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี, 2560) ดังนี้

- นักศึกษาชั้นปีที่ 1 **ให้รู้จัก** “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ในรายวิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อการพัฒนาตนมนุษย์ สังคมศึกษาเพื่อการพัฒนาตนมนุษย์ และศิลปะวิทยาการเพื่อการพัฒนาตนมนุษย์

- นักศึกษาชั้นปีที่ 2 **ให้เข้าใจ** “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ในรายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพพยาบาล การพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 และปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1

- นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ให้นำไปใช้ “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ในรายวิชาการวิจัยทางการพยาบาล การพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 2 ปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 2 การพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ปฏิบัติการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 และกระบวนการทัศน์ในการดูแลด้วยความเป็นมนุษย์

- นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ให้เผยแพร่ “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ในรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 และปฏิบัติการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2

1.3 อาจารย์ผู้สอน เป็นกุญแจสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษา ฉะนั้นต้องพัฒนาอาจารย์ผู้สอนโดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมโครงการคิดเป็นทำเป็น เพื่อปรับทัศนคติ เน้นการดูแลสุขภาพมนุษย์แบบองค์รวม ให้เข้าใจมนุษย์แบบผสมผสานความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ กับบริบททางสังคมของมนุษย์ เข้าใจแนวคิดของการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนเรียนรู้จากความจริงของชีวิต และสามารถสะท้อนคิดให้ผู้เรียนเห็นความคิดของตนเอง และเป็นไปตามแผนกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาตามหลักสูตรในการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล

2. กิจกรรมพัฒนานักศึกษา ได้ยึดแนวคิดของจิรวรรณ วีระกร (2562) พัฒนานักศึกษาตามฐานชั้นปีโดยยึดหลัก “รู้จัก เข้าใจ นำไปใช้ เผยแพร่” ในการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี, 2560) ดังนี้

- นักศึกษาชั้นปีที่ 1 พัฒนาจากนักเรียนสู่ความเป็นนักศึกษา เน้นทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตทางการศึกษา คือ การวางแผนเป้าหมาย การบริหารเวลา การมีวินัยในตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น คุณธรรมซื่อสัตย์ และ**รู้จัก**การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ผ่านกิจกรรมโครงการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และเป็นบัณฑิตพยาบาลบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยจัดกิจกรรมประกาศอัตลักษณ์บัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี

จังหวัดนันทบุรี และกิจกรรมออกค่ายเพื่อสร้างวินัยในตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และรู้จัก การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

- นักศึกษาชั้นปีที่ 2 พัฒนานักศึกษาก้าวอย่างสุ่วิชาชีพ เน้นทักษะการเรียนรู้ด้านวิชาชีพ เสริมทักษะชีวิต คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ การสร้างความมั่นใจในตนเอง การพัฒนาบุคลิกภาพ คุณธรรมความรับผิดชอบ และ เข้าใจ การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ผ่านกิจกรรมโครงการ พัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และเป็นบัณฑิต พยาบาลบริการด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์ โดยจัดกิจกรรมกระบวนการจิตปัญญา ด้วยการฝึก พิจารณาใคร่ครวญสรรพสิ่งด้วยจิตวิญญาณเพื่อให้จิตใจเกิดความอ่อนน้อมอ่อนโยน เพื่อสร้าง เข้าใจ การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

- นักศึกษาชั้นปีที่ 3 พัฒนานักศึกษาก้าวสู่คุณลักษณะทางวิชาชีพ เน้นคุณลักษณะ การเป็นผู้นำ เรียนรู้จรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีวิสัยทัศน์บนเส้นทางวิชาชีพ ทักษะการคิดเพื่ออนาคต และนำ การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ไปใช้ ผ่านกิจกรรมโครงการพัฒนานักศึกษา ให้มีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และเป็นบัณฑิตพยาบาลบริการ ด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยจัดกิจกรรมค่ายอาสา เพื่อนำความรู้ ความสามารถเชิงวิชาชีพ และนำ การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ไปให้บริการ

- นักศึกษาชั้นปีที่ 4 พัฒนานักศึกษาก้าวสู่ความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ เน้นประสบการณ์ วิชาชีพ สร้างอุดมการณ์ชีวิต คุณธรรมความกตัญญูต่เวทิตา และเผยแพร่ การบริการด้วยหัวใจความ เป็นมนุษย์ ผ่านกิจกรรมโครงการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และเป็นบัณฑิตพยาบาลบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยจัดกิจกรรม ตลาดนัดความดี จัดนิทรรศการ เพื่อนำความรู้ ความสามารถเชิงวิชาชีพ และเผยแพร่ การบริการด้วย หัวใจความเป็นมนุษย์

สรุปแนวทางการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรผ่านกิจกรรมโครงการ พัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ และเป็นบัณฑิต พยาบาลบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ รายชั้นปี รายละเอียดตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปแนวทางการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่ออัตลักษณ์บัณฑิต
พยาบาล ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี จังหวัดนนทบุรี “การบริการด้วยหัวใจความ
เป็นมนุษย์”

ชั้นปี	การจัดการเรียนการสอน		กิจกรรมเสริมหลักสูตร
	ภาคทฤษฎี	ภาคปฏิบัติ	
1	เพื่อรู้จักการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์		
	- รายวิชาการศึกษาทั่วไปเพื่อ พัฒนามนุษย์ - รายวิชาสังคมศึกษาเพื่อการ พัฒนามนุษย์ - รายวิชาศิลปะวิทยาการเพื่อ พัฒนามนุษย์	-	- จัดกิจกรรมออกค่ายเพื่อสร้างวินัย ในตนเอง การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
2	เพื่อสร้างความเข้าใจการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์		
	- รายวิชาจริยศาสตร์และ กฎหมายวิชาชีพพยาบาล - รายวิชาการพยาบาลบุคคล ที่มีปัญหาสุขภาพ 1	- รายวิชาปฏิบัติการ พยาบาลบุคคลที่มีปัญหา สุขภาพ 1	- จัดกิจกรรมกระบวนการจิตปัญญา ด้วยการฝึกพิจารณาใคร่ครวญสรรพสิ่ง ด้วยจิตวิญญาณเพื่อให้จิตใจเกิดความ อ่อนน้อมอ่อนโยน
3	เพื่อนำการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ไปให้บริการ		
	- รายวิชาการวิจัยทางการ พยาบาล - รายวิชาการพยาบาลบุคคล ที่มีปัญหาสุขภาพ 2 ปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มี ปัญหาสุขภาพ 2 - รายวิชาการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ 1 - รายวิชากระบวนการทัศน์ในการ ดูแลด้วยความเป็นมนุษย์	- รายวิชาปฏิบัติการ พยาบาลมารดาทารกและ การผดุงครรภ์ 1	- จัดกิจกรรมค่ายอาสา เพื่อนำความรู้ ความสามารถเชิงวิชาชีพ ไปให้บริการ
4	เพื่อเผยแพร่การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์		
	-	- รายวิชาพยาบาล ครอบครัวและชุมชน 2 - รายวิชาปฏิบัติการ พยาบาลครอบครัวและ ชุมชน 2	- จัดกิจกรรมตลาดนัดความดี จิตนิทรรศการ เพื่อนำความรู้ ความสามารถเชิงวิชาชีพ

ทั้งนี้สามารถสรุปแนวการพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี ดังนี้

ข้อเสนอแนะ

ควรพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาลให้สอดคล้องกับปรัชญาวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และบริบทของแต่ละวิทยาลัยพยาบาลในภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้ได้บัณฑิตพยาบาลที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งนำผลการประเมินและติดตามความพึงพอใจต่ออัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาลของผู้ใช้บัณฑิตมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาบัณฑิตอย่างต่อเนื่อง

สรุป

การพัฒนาอัตลักษณ์บัณฑิตพยาบาล “การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์” ต้องมีการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนมีทั้งความรู้และทักษะทางวิชาชีพและความเข้าใจชีวิตจริง เพื่อให้ได้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต สังคมและประเทศชาติ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพร เนาว์สุวรรณ และวิทวัส ดิษยศรีน สัตยารักษ์. (2559). องค์ประกอบอัตลักษณ์ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข. *วารสาร มฉก. วิชาการ*, 19 (38), 77-92.
- จิรวัดน์ วีรังกร. (2562). *กรอบความคิดพัฒนานักศึกษา*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://larts.rmutp.ac.th/pdf/km5210.pdf> สืบค้นเมื่อ 15 เมษายน 2562.
- ฉัตรทิพย์ สุวรรณชิน และพนมพร จันทรปัญญา. (2558). การสร้างอัตลักษณ์ของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 7(2), 267-280.
- ปานทิพย์ ปุณณานนท์. (2557). สภาพการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาล มีความสามารถในการบริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ภายใต้หลักฐานเชิงประจักษ์. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 24(1), , 30-44.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- _____. (2555) *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี. (2555). *มคอ. 2 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555)*. นนทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี.
- _____. (2561). *มคอ. 2 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561)*. นนทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี.
- _____. (2560). *แผนกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน*. นนทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี.
- _____. (2560). *แผนปฏิบัติการ ปีงบประมาณ 2561*. นนทบุรี: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดนนทบุรี.
- สถาบันพระบรมราชชนก. (2554). *คู่มือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอัตลักษณ์บัณฑิตสถาบันพระบรมราชชนก*. นนทบุรี: สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- สุพักตร์ พิบูลย์. (2551). *ชุดเสริมทักษะการประเมินโครงการ*. นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์.
- สุภาภรณ์ อุดมลักษณ์ พิมพ์มล วงศ์ไชยา สิริสุตา เตชะวิเศษ และสมศรี สัจจะสกุลรัตน์. (2558). อัตลักษณ์บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา, *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 25(3), 14-26.

- อรนนท์ หาญยุทธ รัชยา รัตนธาวร. (2556). คุณภาพและอัตลักษณ์ของบัณฑิตคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2553, **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย**, 7(2), 99-107.
- ฤดี นิยมรัตน์. (2554). รายงานการวิจัยเรื่อง **อัตลักษณ์ลวดลายเบญจรงค์ไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 4.
- Ghadrian, F., Salsali, M., and Cheraghi, A. (2014). Nursing professionalism an evolutionary concept analysis. **Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research**, 19 (1), 1- 10.
- Lairio, M., Puukari, S. and Kouvo, A. (2013). Studying at university as part of student life and identity construction. **Scandinavian Journal of Education Research**, 57(2), 115-131.